

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№12

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2025-yil, dekabr.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixov o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA DAVRIDA TIJORAT BANKLARI LIKVIDLILIK XAVFINI BOSHQARISHI.....	44
Baxromov Nodirjon Muxammadamin o'g'li	
TURIZM XIZMATLAR BOZORI ISTE'MOLCHILARINI SEGMENTLASH USULI ASOSIDA DIVERSIFIKATSIYA KONSEPSIYASINI ISHLAB CHIQUISH.....	48
Maxmudova Aziza Pirmamatovna	
"INNOVATSION AGROTEKNOLOGIYALAR VA "YASHIL IQTISODIYOT" TAMOIYILLARI ASOSIDA G'ALLA YETISHTIRISH BARQARORLIGINI BAHOLASH.....	53
Turayeva Gulizahro	
АНАЛИЗ ЦЕНОБРАЗОВАНИЯ НА ЗЕРНОВЫЕ ПРОДУКТЫ ПО ДАННЫМ МАРКЕТИНГОВЫМ ИСЛЕДОВАНИЯМ (НА ПРИМЕРЕ НАМАНГАНСКОЙ ОБЛАСТИ).....	57
Баҳриддинов Жаҳонгирбек Равшанжон ўғли	
KICHIK BIZNES RIVOJINI TA'MINLASHDA BOZOR INFRATUZILMALARINING AHAMIYATI.....	62
G'aniyev Botir Baxtiyorovich, Zakirova Gulnora Mirzaliyevna	
KICHIK SANOAT ZONALARI FAOLIYATINI SAMARALI BOSHQARISH METODOLOGIYASI VA YO'LLARI.....	67
Shodmonqulov Kamoliddin Murodillaevich	
INNOVATION FAOLIYAT XARAJATLARINING BUXGALTERIYA HISOB VA AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH.....	73
Mustafoev Akbar Mustafo o'g'li	
MAHSULOT DIVERSIFIKATSIYASI VA LOGISTIKA XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISH ASOSIDA EKSPORT POTENSIALINI OSHIRISH YO'LLARI.....	78
Maxkamov Ibrayim, Jo'raboyeva Shohida Kamoliddin qizi	
REKLAMA SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA RAQAMLI MARKETING STRATEGIYALARI ROLI.....	83
Abduxalilova Laylo To'xtasinovna, Raxmonqulova Shahrizoda	
SIRKULAR IQTISODIYOTDA YOPIQ SIKL NAZARIYASINING ROLI.....	87
Sodikov Zokir Rustamovich	
YASHIL TEKNOLOGIYALARNI JORIY ETISHDA MOLIYAVIY RAG'BATLAR VA ULARNING NATIJALARI.....	92
Axmadjonova Gulmira Xabibulla qizi	
MAMLAKAT IQTISODIYOTI RIVOJLANISHIDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING ROLI.....	97
G'aniyev Baydulla Toshmurodovich	
АНАЛИЗ ПОДХОДОВ ЦЕНТРАЛЬНЫХ БАНКОВ К РЕГУЛИРОВАНИЮ ИННОВАЦИОННЫХ БАНКОВСКИХ ПРОДУКТОВ: СРАВНЕНИЕ УЗБЕКИСТАНА И МЕЖДУНАРОДНОЙ ПРАКТИКИ.....	101
Даулетиярова Шахло	
СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ РЫНКА ЦЕННЫХ БУМАГ УЗБЕКИСТАНА.....	109
Кадилова Хадича Тураевна	
XORIY MAMLAKATLARINING IQTISODIYOTNI UGLERODSIZLASHTIRISH STRATEGIYALARI: O'ZBEKISTON UCHUN TAKLIFLAR.....	115
D.X. Pulatov, F.E.Shamsiyev	
O'ZBEKISTONDA ISLOM MOLIYASI: MUAMMOLAR VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI.....	125
Sattorov Ixtiyor Ochilovich, Karimov Shohruh Yo'ldoshali o'g'li	
HISOB SIYOSATI TARKIBIY TUZILISHI MASALALARI.....	133
Botirova Raximaxon Abdujabbarovna	
QURILISHDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING MOLIYAVIY TAHLILI.....	136
Musayeva Shoirazimovna	

KICHIK SANOAT ZONALARINI RIVOJLANTIRISH ORQALI AHOLI TURMUSH FAROVONLIGINI OSHIRISH.....	144
Axmedov Oybek Turgunpulatovich	
O'ZBEKISTON SUG'URTA BOZORI PORTFELI TAHLILI.....	149
Madraximov Ilxom Kamilovich	
FOYDA SOLIG'INING O'ZIGA XOS MUAMMOLI JIHATLARI.....	154
Zaripov Xusan Baxodirovich	
AGRAR SEKTORNI INNOVATSION MODERNIZATSIYA QILISHDA INVESTITSIYA OQIMLARINI BOSHQARISH MODELLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	159
Xamrayev Quvvat Iskandarovich	
OLIY TA'LIM XIZMATLARI BOZORIDA MARKETING TADQIQODLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	163
Jalilov Jamshid G'anijonovich, Safarov Zavqiddin Zokir o'g'li	
MINTAQA SANOAT TARMOG'I RIVOJLANISHINING IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI.....	168
Xayitboev Abror Quvondiqovich	
РОЛЬ СМЕШАННОГО ФИНАНСИРОВАНИЯ (BLENDED FINANCE) В ПОВЫШЕНИИ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ КОММУНАЛЬНЫХ УСЛУГ: УРОКИ РАЗВИВАЮЩИХСЯ СТРАН.....	174
Гулмаматова Дурдона Шерали кизи	
KORXONALARDA STRATEGIK BOSHQARUV.....	180
Musayeva Dilnoza Dilshatovna	
BANK TIZIMIDA MARKETING AHAMIYATI VA BANK MARKETINGI.....	184
Usubjonov Zaxriddin Vasliddin o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN XORJIY KREDIT MABLAG'LARINI JALB KILISH HUQUQIY JIHATLARI.....	189
Qulliyev Anvar Zayniddinovich	
TIJORAT BANKLARINI TRANSFORMATSIYALASH SHAROITIDA CHAKANA XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI.....	194
Alimov Umid O'ktambayevich	
MAHSULOTLARNING RAQAMLI PASPORTI TIZIMINI JORIY ETISH OMILLARI VA TO'SIQLARI.....	200
Avloqulova Sadoqat Sobirjon qizi	
KORXONALARDA FOYDA VA ZARARLARNI TAHLIL QILISHDA INNOVATSION METODLAR AHAMIYATI.....	207
Ernazarov Ortiq Eshnazarovich, Farog'at Xo'jabekova	
ВЛИЯНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА НА ЭКОНОМИЧЕСКОЕ БЛАГОСОСТОЯНИЕ, А ТАКЖЕ НОВЫЕ МЕХАНИЗМЫ ПОВЫШЕНИЯ ДОХОДОВ НАСЕЛЕНИЯ.....	212
Останов Эгамберди	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA INNOVASION TEXNOLOGIYALARNI INTEGRATSIYALASH: MOHIYATI VA RIVOJLANISH IMKONIYATLARI.....	218
Xakimova Xulkar Xamidovna	
QORAQALPOG'ISTON VA XORAZM OZIQ-OVQAT SANOATINING IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI HAMDA UNI YANADA RIVOJLANTIRISH YO'LLARI.....	224
Tleuov Niyetulla Raxmanovich	
OILAVIY KORXONALARNING IQTISODIY TIZIMDAGI O'RNI.....	230
Shadiyeva Gulnora Mardiyevna, Rustamova Zarina Rustamovna	
SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA O'ZBEKISTON OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA MARKETING FAOLIYATINI MODELLASHTIRISH VA BOSHQARISH MEXANIZMLARI.....	234
Sadikov Shoxrux Shuxratovich	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASI KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIKNI OSHIRISHDA RAQAMLI XIZMATLARNING AHAMIYATI.....	238
Asenbaeva Aydaygul Edenbaevna	
BARQARORLIK VA YASHIL MENEJMENT: ILMIY-NAZARIY YONDASHUVLAR VA AMALIY AHAMIYATI.....	242
Djalilova Dilbar Abdikarim qizi	

HUDUDLARNING IQTISODIY SALOHİYATINI INNAVATSION-INVESTITSION BOSHQARISH STRATEGIYASI VA MEXANIZMI (XORAZM VILOYATI MISOLIDA)	247
Maqsudova Malohatxon Maqsudovna, Yaxshimuratov Maqsadbek Narimon o'g'li	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI DAVLAT BUDJETINI 2026-YILGI SOLIQ SIYOSATINING TAHLILI VA XALQARO SOLISHTIRMA YONDASHUVI	251
Abdullayev Zafarbek Safibullayevich	
O'ZBEKISTON MINTAQALARIDA AYOLLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANTIRISH OMILLARI	256
Mamataliyeva Dilnoza Raxmonovna	
TRANSFORMATSIYALASHUV SHAROITIDA INVESTITSİYALAR SHAKLLANISHI VA ULARNI SAMARALI BOSHQARISH YO'NALISHLARI	259
To'rayev Jasurali To'rayevich	
O'ZBEKISTONDA SAVDO TASHKILOTLARINING FAOLIYATI VA RIVOJLANISH HOLATI	264
B. Sulaymonov	
NAMANGAN VILOYATIDA "YASHIL IQTISODIYOT" MODELIGA O'TISH JARAYONIDA KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING IQTISODIY FAOLLIGI	270
Xonto'rayev Obbosxon Kamolxon o'g'li	
O'ZBEKISTONDA "YASHIL" IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	274
Xoshimov Pazliddin Zuxurovich	
KICHIK BIZNES ORQALI ISH O'RINLARINI YARATISH STRATEGIYALARI: NAMANGAN VILOYATI MISOLIDA	278
Ergasheva Nigora Abdigapparovna	
MAMLAKATIMIZDA QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'INING IJTIMOIIY-IQTISODIY AHAMIYATI	283
Quryozov Sardorbek Sharifboevich	
РАЗРАБОТКА И ПРИОРИТИЗАЦИЯ КЛЮЧЕВЫХ ИНДИКАТОРОВ ЭФФЕКТИВНОСТИ ДЛЯ ОБЩЕНАЦИОНАЛЬНОЙ ПАНЕЛИ МОНИТОРИНГА ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БОЛЬНИЦ: ЭКСПЕРТНАЯ ОЦЕНКА СО СТОРОНЫ РУКОВОДИТЕЛЕЙ МЕДУЧРЕЖДЕНИЙ	290
Шухратов Мамуржон Шухрат угли	
MAHALLIY DAVLAT HOKIMIYAT ORGANLARINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA BOSHQARISHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR	297
Nurmurodov Zafarjon Nurmurod o'g'li	
BANK TIZIMINING BARQAROR MOLIIYAVIY RIVOJLANISHINI TA'MINLASH VOSITALARI	303
Sadikov Iskandar Gayratovich	
ЗЕЛЕНОЕ ФИНАНСИРОВАНИЕ В ЗЕЛЕНОЙ ЭКОНОМИКЕ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА	308
Халиков С. Х.	
HUDUDIIY IQTISODIY RIVOJLANISHDA KICHIK BIZNESNI ROLI VA SAMARADORLIGINI OSHIRISH CHORALARI	313
Ergashev Jamshid Jamoliddinovich	
ИСТОРИЧЕСКИЙ ПРОЦЕСС СТАНОВЛЕНИЯ ФАРМАЦЕВТИЧЕСКОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ	317
Мажидова Фарангиз Фуркатзода	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDAGI TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA ISHLAB CHIQRISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	321
Isakov Oybek Jamoliddinovich	
NORASMIY KOOPERATSIYA MUNOSABATLARINING FERMER XO'JALIKLARI YETISHTIRGAN MAHSULOT MIQDORIGA TA'SIRINI BAHOLASH	325
Ismoilov Azamat	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA FOIZ RISKINI BOSHQARISH AMALIYOTI	332
Seitnazarov Daniyar Baxadirovich	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA SUT VA SUT MAHSULOTLARINI QAYTA ISHLOVCHI KORXONALAR FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH	341
Normuradov Nurbek Sunatilloevich	
"AYOL RAHBARLAR: RAHBARLIK SALOHİYATI VA ISH JOYIDA TENGLIK" FRANSIYA DAVLATI TAJRIBASI ASOSIDA	346
Abduraxmonova Feruzabonu	

QISHLOQ XO'JALIGIDAGI KLASSTERLARNING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH.....	352
Dildora Yuldasheva	
TIJORAT BANKLARINING DEPOZIT BAZASINING YETARLILIGINI TA'MINLASH YO'LLARI	359
I.J. Isakov	
OLIY TA'LIM SIFATINI OSHIRISH VA IQTISODIY DIAGNOSTIKA O'TKAZISHNING XORIJ TAJRIBASI	363
Xo'jaxonov Ma'rufxon Xamidxonovich, Axmedov Oybek Turg'unpulatovich	
INKLYUZIV TA'LIMNI MOLIYAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHDAGI MUAMMOLAR VA ULARNI YECHISH YO'LLARI.....	369
Egamberdiyeva Dilorom Botir qizi, Pulatova Moxira Baxtiyorovna	
"KREATIV IQTISODIYOT" HAMDA "TURIZM" TUSHUNCHALARINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI	374
Abdurasulov Shovqiddin Erkin o'g'li	
THE STRATEGIC ROLE OF THE INDUSTRIAL SECTOR IN THE NATIONAL ECONOMY AND DEVELOPMENT FACTORS.....	380
Rakhimov Bakhromjon Ibroximovich	
INVESTITSIYALARNI MOLIYALASHTIRISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHNING ASOSIY YO'NALISHLARI.....	386
Ismailov Dilshod Anvarjonovich	
GLOBAL INCOME INEQUALITY IN 2024: CAUSES, PATTERNS, AND CONSEQUENCES.....	393
Ilxomjonov Jaxongir Alisher o'g'li	
ТОРГОВЫЕ ОТНОШЕНИЯ В СВОБОДНО ЭКОНОМИЧЕСКИХ ЗОНАХ: ПРОБЛЕМЫ И РЕШЕНИЯ	401
Шарифходжаев Шавкат Окилович, Ачилова Ширин Шавкат кизи	
O'ZBEKISTON KON-METALLURGIYA SANOATI: RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA HOZIRGI HOLATI	407
Ergashov Botirjon Ergashovich	
PENSIYA JAMG'ARMASIDA DAVLAT BUDJETI TRANSFERTLARI ULUSHI HAMDA UNING XORIJ TAJRIBASI	415
Sherjonov Doniyor Saparbayevich	
O'ZBEKISTON SANOAT KORXONALARINI QIMMATLI QOG'OZLAR BOZORIDAN FOYDALANIB MOLIYALASHTIRISHNING HOZIRGI HOLATI VA MUAMMOLARI.....	419
Igitov Jurabek Kuzibekovich	
QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'I BO'YICHA FIRIBGARLIKLAR: MEXANIZMLARI, SABABLARI VA ULARNI OLDINI OLISH YO'LLARI.....	425
Eshkarayev Bobir Chariyevich	
TOG' VA TOG'OLDI HUDUDLARIDA QISHLOQ XO'JALIGINI DIVERSIFIKATSIYA QILISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI VA IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	431
Abdulxayeva Gulshan Maxmudovna	
TURIZM SOHASINING IJTIMOIIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI (SAMARQAND VILOYATI MISOLIDA).....	435
Xalimov Shaxboz Xalimovich	
SANOATDA IQTISODIY MOLIYAVIY HISSOBOTLAR XALQARO STANDARTLARINI RAQOBATBARDOSH KORPORATIV STRATEGIYALARNI SHAKLLANTIRISHDA QO'LLASH.....	442
Turaboev Ibroxim Ismoil o'g'li	
ФОНДИРОВАНИЕ И СТРАХОВАНИЕ В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВЫМИ РИСКАМИ АПК: СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ И МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ	447
Дурманов Акмал Шаймарданович	
PAHTA-TO'QIMACHILIK KLASSTERLARI RIVOJLANISHINING STATISTIK KO'RSATKICHLARI TAHLILI	456
Atajanova Guli Maxsudbekovna	
JAHON MOLIYAVIY BOZORLARI BARQARORLIGIGA GLOBAL IQTISODIY INQIROZLAR VA GEOSIYOSIY OMILLARNING TA'SIRI HAMDA ULARNI BOSHQARISH STRATEGIYALARI	462
Abdurazakova Nargiza Rixsibayevna	

QISHLOQ XO'JALIGIDA RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISH VA OZIQ-OVQAT MAHSULOTLARINI ISHLAB CHIQARISHDA BOSHQARUV QARORLARINING IQTISODIY TAHLILI.....	467
Mamadiyarov Dilshad Uralovich	
PAXTA TOZALASH KORXONALARINING TARKIBIY BO'LINMALARIDA MOLIVAVIY BOSHQARUV TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	474
Murodov Orif Jumayevich, G'ulomov Xaydarbek Ilyos o'g'li	
BARQAROR KELAJAK SARI: MAMLAKATDA EKOLOGIK XAVFSIZLIKNI MUSTAHKAMLASH	482
Abdullaev Shavkatjon Maxmudillaevich	
ZAMONAVIY IQTISODIY SHAROITLARDI KORXONALARNING MOLIVAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASH	487
Abdulakimova Moxina Farxod qizi	
UMUMIY OVQATLANISH SHAHOBCHALARINING FAOLIYATI SAMARADORLIGINI TAHLIL QILISH.....	493
Amiriddinova Muslima Zayniddin qizi	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA MIJOZLAR EHTIYOJINI O'RGANISH VA XIZMAT SIFATINI OSHIRISHNING INNOVATSION YONDASHUHLARI	498
Babayeva Lola Ibragimovna	
MINTAQADA TARIXIY VA MADANIY TURIZMNI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARINI KENGAYTIRISHDA DAVLAT HAMDA XUSUSIY SHERIKCHILIK TIZIMIDAN FOYDALANISH	504
Xusanov Chari Kadirovich	
PROSPECTS FOR IMPROVING INFRASTRUCTURE FOR SMALL BUSINESS AND ENTREPRENEURSHIP IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN.....	509
Botirova Xulkar Olimjonovna	
THE IMPACT OF AGRICULTURAL CLUSTERS ON FOOD SECURITY AND MACROECONOMIC STABILITY	514
Sherkulov Shohruh Erkin ugli	
OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA ISSIQXONA IQTISODIYOTINI O'RNI VA NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLAR	520
Otavullaev Sukhrob Sa'dullo o'g'li	
IJTIMOY AHAMIYATI YUQORI LOYIHALARNI DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGI ASOSIDA BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH	524
Taspanova Ayzada Kenjebayevna	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIDA RAQOBAT STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH	529
Sharopova Nafosat Radjabovna, Jamolova Aziza	
TIKUV-TRIKOTAJ KORXONALARIDA ISTE'MOLCHILARNING XULQ-ATVORINI O'RGANISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	537
Sultonova Zulxumor, Bobojonov Baxrombek Ro'zimovich	
INTERNATIONAL TRADE BETWEEN INTEGRATION AND ISOLATION: INNOVATION AND UNCERTAINTY IN A FRAGMENTING GLOBAL ECONOMY.....	542
Zakhidov Azizbek Rustamovich	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI QO'NG'IROT TUMANIDA SIGIRLAR BOSH SONINING PROGNOZ KO'RSATKICHLARI	548
Sabit Gabbarov	
TO'QIMACHILIK MAHSULOTLARI EKSPORTINI OSHIRISHDA YASHIL MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH	552
Ergashxodjayeva Shaxnoza Djasurovna, Xo'janova Husnora	
O'ZBEKISTONDA IQTISODIY O'SISH SIFAT OMILLARINING TA'SIRINI BAHOLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH.....	558
Bustonov Mansurjon Mardonakulovich	
ОБЩАЯ КОНЦЕПЦИЯ СТАБИЛЬНОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ФИНАНСОВЫХ РЕСУРСОВ.....	567
Зайналов Джахонгир Расулович	
ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ РЫНКОВ КАПИТАЛОВ	571
Хотамкулова Мадина Санжар кизи, Зайналов Джахонгир Расулович	

IPOTEKA KREDITI MEKANIZMLARINI RIVOJLANTIRISH BO'YICHA AMALIY ISHLAR TAHLILI	576
A'zamxo'jayeva Nihola Sulaymon qizi	
KORXONALARDA YASHIL MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISHNING XORIJ TAJRIBASI	581
Abdurashidova Nigora Alisherovna, Abduqodirova Donoxon	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIDA ISHLAB CHIQRISH SALOHİYATINI OSHIRISH OMILLARI VA MEZONLARI.....	588
Jumanov Ruslanbek Bobojanovich	
O'ZBEKISTONIDA MEHNAT BOZORINING TARKIBIY TRANSFORMATSIYASI VA UNING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI	592
Rasulev Alisher Fayziyevich, Qodirov Asliddinxo'ja Mahammadjon o'g'li	
STUDY OF THE ECONOMIC EFFICIENCY OF GREEN BONDS, ECOLOGICAL LOANS, AND GREEN INVESTMENT FUNDS, AS WELL AS THEIR IMPORTANCE IN THE FINANCIAL SYSTEM.....	595
Avazov Azizbek Ashurali o'g'li	
KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIK TERMINOLOGIYASINING ILMIY-TAHLILIIY TALQINI.....	603
Aripov Oybek Abdullayevich	
O'ZBEKISTONDA MEHNAT BOZORINING TARKIBIY TRANSFORMATSIYASI VA UNING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI.....	608
Rasulev Alisher Fayziyevich, Qodirov Asliddinxo'ja Mahammadjon o'g'li	
FERMER XO'JALIKLARIDA INVESTITSION JARAYONLARNI TASHKIL ETISH VA OPTIMALLASHTIRISH.....	611
Kdirbaev Amir Marat uli	
ITALIYA VA YAPONIYADA DAVLAT QARZINING UZOQ MUDDATLI BARQARORLIGI: FISKAL QOIDALAR VA QARZ BOSHQARUVI STRATEGIYALARINING QIYOSIY TAHLILI.....	614
Abdurahimov Abror Zafarovich, L.M. Tashpulatova	
ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ В ВЫСШЕМ ОБРАЗОВАНИИ: ВОЗМОЖНОСТИ ПЕРСОНАЛИЗАЦИИ, ВЫЗОВЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ	621
Камалова Малика Низамовна, Очилов Акрам Одилович	
O'ZBEKISTONDA YASHIRIN IQTISODIYOTNING ISHSIZLIK DARAJASIGA TA'SIRINI IFODALOVCHI ASOSIY OMILLAR.....	626
Raxmonov Bekzod Sharibjon o'g'li	
GLOBAL XAVFLARNING KESKINLASHUVI SHAROITIDA QAYTA SUG'URTANI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	631
Norov Zarif Shamsiddinovich	
INNOVATSION SUG'URTA XIZMATLARINI JORIY ETISH ORQALI IXTIYORIY SUG'URTA XIZMATLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	638
Xayitov Nodirjon Uzokovich	

INNOVATSION SUG'URTA XIZMATLARINI JORIY ETISH ORQALI IXTIYORIY SUG'URTA XIZMATLARINI TAKOMILLASHTIRISH

Xayitov Nodirjon Uzokovich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti mustaqil tadqiqotchisi

Email: xayitovnodirjon71@gmail.com

ORCID: [0010-0089-4458-121](https://orcid.org/0010-0089-4458-121)

Annotatsiya. Ushbu maqolada innovatsion sug'urta xizmatlarini joriy etish orqali ixtiyoriy sug'urta xizmatlarini takomillashtirish masalalari tahlil qilingan. Tadqiqotda raqamli transformatsiya, sun'iy intellekt, telematika, IoT, anderrayting tizimlari, mobil ilovalar, antifrod va blokcheyn texnologiyalarining sug'urta jarayonlariga ta'siri ilmiy asosda yoritilgan. Sug'urta mahsulotlari klassifikatsiyasining mavjud yondashuvlari qayta ko'rib chiqilib, iste'molchi talabi hamda innovatsion texnologiyalar asosida yangi guruhlash mezonlari taklif etilgan. InsurTech evolyutsiyasi 1.0 → 2.0 → 3.0 bosqichlari asosida raqamli sug'urta bozorining transformatsiyasi, risk skoringning yangi metodologiyasi, kiberxavf va parametrik sug'urtaning o'sib borishi amaliy misollar bilan ko'rsatib berilgan. Tahlillar sug'urta kompaniyalarining operatsion samaradorligi, mijozlarga yo'naltirilgan xizmatlar sifati va bozor raqobatbardoshligini oshirishda sun'iy intellekt texnologiyalarining muhim rolini tasdiqlaydi.

Kalit so'zlar: innovatsion sug'urta, InsurTech, sun'iy intellekt, ixtiyoriy sug'urta, telematika, risk skoring.

Abstract. This paper analyses the improvement of voluntary insurance services through the adoption of innovative insurance technologies. The study highlights the impact of digital transformation, artificial intelligence, telematics, IoT, mobile applications, antifraud mechanisms, and blockchain on core insurance processes. Existing insurance product classifications are reassessed and expanded by incorporating consumer-centric and technology-driven criteria. Based on the evolution of InsurTech 1.0 → 2.0 → 3.0, the paper discusses the ongoing digital transformation of the insurance sector, the emergence of advanced risk-scoring methodologies, and the growth of cyber and parametric insurance. The findings demonstrate that AI-powered solutions significantly enhance insurers' operational efficiency, customer-oriented service quality, and overall market competitiveness.

Key words: innovative insurance, InsurTech, artificial intelligence, voluntary insurance, telematics, risk scoring.

Аннотация. В статье проведён всесторонний анализ совершенствования добровольного страхования посредством внедрения инновационных страховых услуг. Исследование раскрывает влияние цифровой трансформации, искусственного интеллекта, телематики, IoT, мобильных приложений, антифрод-механизмов и блокчейн-технологий на ключевые процессы страхового сектора. Классификация страховых продуктов пересмотрена с позиции потребительского спроса и инновационного потенциала, предложены новые критерии группировки. На основе эволюции InsurTech 1.0 → 2.0 → 3.0 охарактеризованы современные тенденции цифровой трансформации страхового рынка, развитие риск-скоринга, киберстрахования и параметрических решений. Результаты исследования подтверждают, что интеграция технологий искусственного интеллекта существенно повышает операционную эффективность страховщиков и качество клиентоориентированных услуг.

Ключевые слова: инновационное страхование, InsurTech, искусственный интеллект, добровольное страхование, telematika, риск-скоринг.

KIRISH

Ixtiyoriy sug'urta xizmatlarini rivojlantirish hozirgi bozor iqtisodiyoti sharoitida sug'urta tashkilotlarining barqarorligini ta'minlash, risklarni diversifikatsiyalash va mijozlar segmentini kengaytirishning eng muhim omillaridan biridir. So'nggi yillarda raqamli transformatsiya jarayonlarining jadallashuvi, mijozlarning ehtiyojlari va xulq-atvoridagi o'zgarishlar sug'urta kompaniyalaridan innovatsion yondashuvlarni joriy etishni talab qilmoqda.

Xususan, sun'iy intellektga asoslangan underwriting tizimlari, tezkor onlayn polislashtirish, telematika va IoT asosidagi dinamik tariflash, mobil ilovalar orqali shaffof xizmat ko'rsatish kabi innovatsion sug'urta xizmatlari ixtiyoriy sug'urta turlarining jozibadorligini sezilarli oshirmoqda. Ushbu jarayonlar nafaqat sug'urta xizmatlarining sifatini yaxshilaydi, balki mijozlar ishonchini oshiradi, bozor raqobatini kuchaytiradi va sug'urta kompaniyalarining moliyaviy natijalariga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu bois innovatsion sug'urta xizmatlarini joriy etish orqali ixtiyoriy sug'urta xizmatlarini takomillashtirish bugungi kun sug'urta bozorining strategik ustuvor vazifalaridan biriga aylangan.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Raqamli transformatsiya sug'urta xizmatlarining mazmuni, jarayoni va biznes modelini tubdan o'zgartirayotgan eng muhim omillardan biri sifatida ko'plab tadqiqotlarda yoritilgan. Zamonaviy adabiyotlarda innovatsion texnologiyalar — sun'iy intellekt, IoT, Big Data, blokcheyn va telematika — sug'urta xizmatlarining samaradorligi, risklarni baholash aniqligi hamda mijozlar bilan o'zaro aloqani optimallashtirishning asosiy vositalari sifatida qaraladi (Johnson, 2021; Müller & Krause, 2020). Tadqiqotchilar sug'urta sektorida AI asosidagi underwriting, avtomatlashtirilgan da'vo ko'rib chiqish, antifrod monitoringi va parametrik sug'urta modellarining keng qo'llanishi jarayon tezligini oshirishi, operatsion xarajatlarni kamaytirishi va xizmat sifati hamda shaffofligini yaxshilashini ta'kidlaydilar (Chen et al., 2022; Patel & Singh, 2023).

Adabiyotlarda InsurTech evolyutsiyasi alohida konsepsiya sifatida o'rganilib, uning 1.0, 2.0 va 3.0 bosqichlari bozor transformatsiyasining mantiqiy ketma-ketligini aks ettiradi. InsurTech 1.0 bosqichida asosan onlayn sotuv, raqamlashtirilgan polislar va mijozlarni jalb qilish tizimlari rivojlangan bo'lsa, 2.0 bosqichi underwriting jarayonlari, da'vo boshqaruvi va risklarni bashoratlashda integratsiyalashgan texnologiyalar paydo bo'lgan davr sifatida tavsiflanadi (Williams, 2019). Hozirgi InsurTech 3.0 bosqichida esa generativ sun'iy intellekt, real vaqt rejimidagi risk skoring, IoT orqali uzluksiz monitoring va shaxsiylashtirilgan sug'urta paketlari soha rivojining asosiy yo'nalishlariga aylangan (Lee & Park, 2023).

Mavjud ilmiy adabiyotlar innovatsion sug'urta mahsulotlari va xizmatlarining ixtiyoriy sug'urta segmentiga ta'siri masalasini qisman yoritadi. Bir qator tadqiqotlarda telematika asosidagi usage-based insurance, kiberxavf sug'urtasi, parametrik sug'urta va onlayn polislashtirish kabi innovatsion modellar iste'molchilar ishonchi hamda sug'urta bo'yicha qaror qabul qilish jarayoniga sezilarli ta'sir ko'rsatishi qayd etiladi (Anderson & Boyd, 2020). Shu bilan birga, ayrim mualliflar rivojlanayotgan bozorlar, xususan, aholining raqamli savodxonligi, infratuzilma cheklolari va normativ-huquqiy tizimning moslashuv darajasi innovatsion sug'urta modellarining joriy etilishiga bevosita ta'sir qilishini ta'kidlaydi (Rahman, 2021).

Adabiyotlarning tahlili shuni ko'rsatadiki, ixtiyoriy sug'urta xizmatlarini takomillashtirishda innovatsion yondashuvlar bo'yicha xalqaro tajriba boy bo'lsa-da, mijozga yo'naltirilgan modellarning lokal xususiyatlarini hisobga oluvchi ishlanmalar nisbatan kam. Ayniqsa, sug'urta mahsulotlari klassifikatsiyasining innovatsion mezonlar asosida qayta ko'rib chiqilishi, ixtiyoriy sug'urta turlarida AI asosidagi risk skoring va antifrod tizimlarining qo'llanish samaradorligini baholash, shuningdek, InsurTech 3.0 modellarining rivojlanayotgan bozorlar kontekstida tatbiqi bo'yicha ilmiy izlanishlar yetarli emas. Shu sababli ushbu tadqiqot innovatsion sug'urta xizmatlari orqali ixtiyoriy sug'urtani rivojlantirish masalasidagi ilmiy bo'shliqni to'ldirishga qaratilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda ixtiyoriy sug'urta xizmatlarini innovatsion sug'urta texnologiyalari orqali takomillashtirish jarayonini baholash maqsadida kompleks metodologik yondashuv qo'llanildi. Avvalo, sug'urta bozori transformatsiyasini tahlil qilish uchun taqqoslash, tizimli tahlil, klassifikatsiya va kontent-tahlil usullaridan foydalanildi. Sun'iy intellekt, telematika, IoT, antifrod tizimlari, blokcheyn va InsurTech 1.0–3.0 evolyutsiyasi kabi innovatsion texnologiyalarning sug'urta xizmatlariga ta'siri amaliy misollar va xalqaro tajribalar asosida o'rganildi. Sug'urta mahsulotlari klassifikatsiyasini yangilashda funksional yondashuv, iste'molchi talabiga asoslangan segmentatsiya hamda texnologik yangilik mezonlari integratsiyalandi. Bundan tashqari, innovatsion xizmatlar samaradorligini baholashda ekspert baholash, iqtisodiy tahlil, risk skoring yondashuvlari va analitik model konstruksiyasidan foydalanildi. Metodologik yondashuvlar uyg'unligi raqamli sug'urta xizmatlarining afzalliklari, cheklolari va ularni ixtiyoriy sug'urta segmentida joriy etish imkoniyatlarini chuqur ilmiy asosda aniqlash imkonini berdi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Zamonaviy yondashuvlarda sug'urtaning iqtisodiy mohiyati innovatsion xizmatlar bilan yanada kengaymoqda, chunki raqamli texnologiyalar va insurtech yechimlari risklarni tezkor baholash, shaffoflikni oshirish va sug'urta xizmatlaridan foydalanishni ommalashtirish imkonini bermoqda.

Zamonaviy tadqiqotlarning ko'pchiligi sug'urta mahsulotlari va xizmatlarini sug'urtalovchi nuqtayi nazaridan izohlaydi, ya'ni kompaniyaning asosiy maqsadi — maksimal foyda olishga qaratiladi. Biroq hozirgi davr talablari mijozga yo'naltirilgan modelni zarur qiladi. Bu yondashuv sug'urta mahsuloti tushunchasini qayta aniqlashni, sug'urtalanuvchining shaxsiy ehtiyoj va afzalliklarini hisobga olishni taqozo etadi (1-jadval).

1-jadval. Sug'urta sohasida innovatsion atamalar va ularning amaliy qo'llanilishi¹

Atama	Izoh	Turlari	Afzalliklari
Innovatsion sug'urta	Sug'urta xizmatlarini raqamlashtirish, yangi texnologiyalarni joriy etish, yangi risklarni qamrab olish orqali transformatsiyalashgan sug'urta tizimi.	Kiberxavf sug'urtasi, iqlim risklari sug'urtasi	Xizmat sifati oshadi, ishonch ortadi
Innovatsion sug'urta mahsuloti	Yangi risklarni qoplovchi, shaxsiylashtirilgan va raqamli kanallar orqali taqdim etiladigan sug'urta polis yoki paket (masalan, kiberxavf sug'urtasi, telematika asosida avtosug'urta).	Onlayn polis, telematika asosida avtosug'urta	Shaxsiylashtirish, tezkorlik
Innovatsion sug'urta xizmati	Da'volarni tezkor onlayn boshqarish, mobil ilovalar, QR-polis, sun'iy intellekt yordamida antifraud kabi qo'shimcha xizmatlar.	QR-polis, mobil ilova orqali da'vo topshirish	Tezlik, shaffoflik, firibgarlikni kamaytirish
Innovatsion sug'urta bozori	Raqobatbardosh sug'urta kompaniyalari faoliyat yuritadigan, raqamli texnologiyalar, IoT, Big Data va blokcheyn asosida shakllanayotgan bozor segmenti.	Sug'urta marketplace, fintech integratsiyasi	Raqobat kuchayadi, sifat oshadi
Innovatsion sug'urta modeli	Sug'urta faoliyatini mijozga yo'naltirilgan, raqamli va shaxsiylashtirilgan xizmatlar asosida tashkil etuvchi biznes modeli.	CRM tizimi, personal polislar	Mijoz sodiqligi oshadi
Innovatsion sug'urta texnologiyalari	Sun'iy intellekt, bigdata, IoT, blokcheyn, telematika va biometrik autentifikatsiya orqali sug'urta jarayonlarini avtomatlashtirish.	Pay-as-you-drive, aqlli uy sug'urtasi	Xarajatlar kamayadi, samaradorlik ortadi

Amaldagi klassifikatsiyalar sug'urta mahsulotlarini asosan sug'urtalovchi nuqtayi nazaridan, birinchidan, iste'molchilar talabidan, ikkinchidan esa kompaniya daromadini maksimallashtirish mezonidan kelib chiqib tasniflaydi. Ammo innovatsion yondashuv sug'urtani boshqa mezon asosida ham guruhlash zaruratini ko'rsatadi, ya'ni sug'urtalanuvchi ehtiyojlari va ularning sug'urta himoyasiga bo'lgan talabini inobatga olish talab etiladi. Ayniqsa, innovatsiyalar ko'proq sug'urta mahsulotlarida namoyon bo'lmoqda, chunki ular sug'urtalanuvchining manfaatlarini yanada to'liq qondirishga xizmat qiladi. Sug'urta xizmatlarida innovatsiyalar, asosan, da'volarni ko'rib chiqish bosqichida ko'zga tashlanadi. Masalan, mobil ilovalar orqali sug'urta hodisasi haqida xabar berish, hujjatlarni (foto, video) onlayn yuborish, QR-kodlar orqali sug'urtalanuvchini aniqlash kabi yechimlar xizmatlar jarayonini yanada qulaylashtirmoqda.

Shu sababli, mavjud klassifikatsiyani kengaytirish va yangilash maqsadga muvofiqdir. Savvina va Sadykova, Korobeynikova tomonidan taklif qilingan yondashuvni to'ldirish zarur, ya'ni sug'urta mahsulotining innovatsion xarakterini, mijoz nuqtayi nazaridan talab qilinadigan yangiliklarni alohida mezon sifatida kiritish lozim (2-jadval).

¹ Muallif tadqiqotlari asosida tayyorlandi.

1-rasm. Sug'urta mahsulotlari va xizmatlarining mijozga yo'naltirilgan innovatsion modeli³

Eng dolzarb innovatsiyalar sug'urta jarayonida yangi texnologiyalar va sotuv kanallarini faol qo'llash bilan bog'liq. Masalan, raqamli platformalar, masofaviy agentlik xizmatlari, sun'iy intellekt yordamida risk baholash va antifraud tizimlari, biometrik autentifikatsiya texnologiyalari. Xorijiy tajriba shuni ko'rsatadiki, bunday yechimlar sug'urta kompaniyalariga xarajatlarni qisqartirish, tezkorlikni oshirish va eng muhimi, mijozlarga yo'naltirilgan qulay xizmatlarni taqdim etish imkonini beradi.

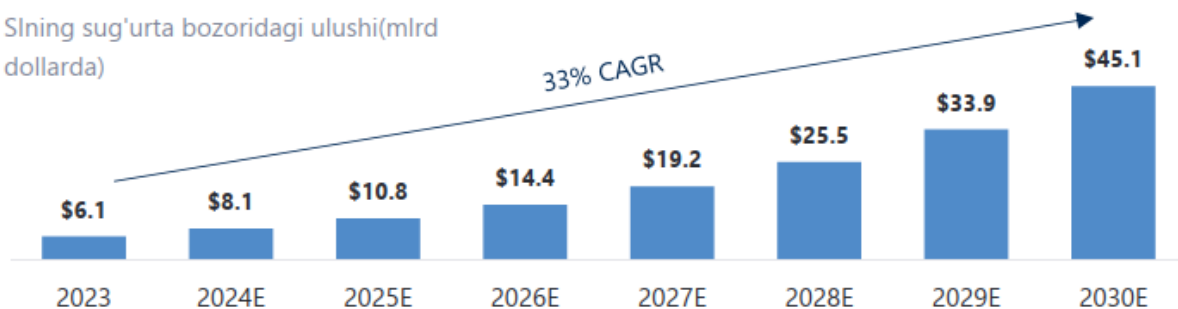
Global sug'urta sohasi bugungi kunda yuqori darajadagi volatillik va noaniqlik sharoitida faoliyat yuritmoqda. Qurolli mojarolar xalqaro ta'minot zanjirlarini izdan chiqarib, mintaqaviy operatsiyalarni xavf ostida qoldirmoqda. Savdo keskinliklari va proteksionistik siyosatlar sug'urta kompaniyalarini hududiy xususiyatlarga moslashtirilgan strategiyalarni ishlab chiqishga majbur etmoqda. Shu bilan birga, iqtisodiy o'sishning sekinlashuvi, kapital oqimlarining o'zgarishi, risklarni transfer qilishdagi cheklovlar hamda texnologiyalarga kirish imkoniyatining qisqarishi o'sish strategiyalari, transformatsiya rejalari va tartibga soluvchi organlar kun tartibiga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda.

So'nggi yillarda sug'urta sohasida raqamli texnologiyalar va startap ekotizimlari asosida shakllangan InsurTech tushunchasi jadal rivojlanmoqda. Dastlabki bosqichlarda 1.0 asosan mijozlarni jalb qilish va onlayn xizmatlar orqali tez o'sishga urg'u berilgan bo'lsa, ikkinchi bosqich 2.0da sanoat mutaxassislari boshchiligidagi yanada murakkab sug'urta mahsulotlari, anderryting jarayonlari va API asosidagi platformalar rivojlana boshladi. Hozirgi paytda esa InsurTech 3.0 shakllanib bormoqda. Bu bosqichda sun'iy intellekt, generativ AI, yangi ma'lumot to'plamlari va maxsus sug'urta turlarini qamrab olish orqali sug'urta bozorining moslashuvchanligi hamda samaradorligi oshirilmoqda (3-jadval).

3 Mualliflik ishlarnasi.

Slining sug'urta bozoridagi ulushi(mlrd dollarda)

33%
Sug'urta sohasidada sun'iy intellektni joriy etishning o'tgan yilga nisbatan o'sishi (2024)

70%
Sug'urta menejerlari Slini kompaniya strategiyasining asosiy qismi deb bilishadi

27%
Sidan foydalanuvchi sug'urta kompaniyalari agent mahsuldorligini oshirishda foydalanishgan

30%
Sidan foydalanadigan sug'urta kompaniyalari uchun mijozlar qoniqishining oshishi

95%
Sug'urta mijozlarining o'zaro munosabatlari 2025 yilgacha SI tomonidan osonlashtiriladi

74%
Iste'molchilar Sidan sug'urta bo'yicha maslahat olishdan xursand

2-rasm. Sug'urta sohasida sun'iy intellektdan foydalanish bozor hajmi dinamikasi, mlrd. AQSh dollarida⁵

Sug'urta sohasida intellektual tizimlar va ma'lumotlar tahliliga asoslangan integratsiyalashgan funksiyalar sug'urtalovchilarning ish faoliyatini tubdan o'zgartirmoqda. Polis boshqaruvi, qayta sug'urtalash, risklarni nazorat qilish, da'volar va to'lovlarni avtomatlashtirish jarayonlari yagona ma'lumot bazasi va analitik tizim orqali boshqarilmoqda. Bunday yondashuv nafaqat operatsion samaradorlikni oshiradi, balki narx belgilash, anderryting va moliyaviy boshqaruvda aniq qarorlar qabul qilish imkonini beradi. Natijada sug'urta kompaniyalari mijozlar ehtiyojini tezroq qondirib, bozor raqobatida ustunlikka erishmoqda.

XULOSA VA TAKLIFLAR

1. Innovatsion sug'urta xizmatlari — mobil ilovalar, QR-kodli verifikatsiya, raqamlashtirilgan ariza topshirish, telematika va IoT asosidagi monitoring — sug'urtachilar bilan sug'urta oluvchilar o'rtasidagi o'zaro ishonchni mustahkamlaydi va xizmatlarning tezkorligini oshiradi. Sug'urta mahsulotlari va sug'urta xizmatlari nazariy jihatdan turlicha ta'riflansa-da, hozirgi davrda mijozga yo'naltirilgan yondashuv ustuvor ahamiyat kasb etmoqda.

2. InsurTech evolyutsiyasining 1.0, 2.0 va 3.0 bosqichlari sug'urtaning raqamli transformatsiyasini yaqqol aks ettiradi. Dastlab oddiy va jadal o'sishga yo'naltirilgan mahsulotlar ustuvor bo'lgan bo'lsa, keyinchalik professional tizimlar, murakkab anderryting mexanizmlari va API asosidagi platformalar shakllandi. Hozirgi bosqichda esa sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar asosida chuqur innovatsiyalar joriy qilinmoqda. Sun'iy intellektga asoslangan risk skoring yondashuvi an'anaviy usullardan keskin farq qilgani bois, tarixiy ma'lumotlarga tayanish o'rnini real vaqt rejimidagi risk baholash tizimlari egallamoqda. Bu sug'urta bozorida yangi metodologik yondashuvlarning shakllanishiga xizmat qilmoqda.

3. Antifrod himoya mexanizmlarini kuchaytirish bugungi kunda alohida ahamiyatga ega bo'lib, ayrim hududlarda sug'urta to'lovlarining yuqori darajaga yetishi soxta da'volar xavfini oshirmoqda. Shuning uchun da'vo jarayonlarini real vaqt rejimida nazorat qilish, shubhali arizalarni avtomatik aniqlovchi sun'iy intellekt tizimlarini joriy etish va blokcheyn asosida shartnomalarni shaffof yuritish dolzarb vazifa hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Anderson, P., & Boyd, R. (2020). Telematics-based insurance and consumer behavior: A review of usage-based models. *Journal of Insurance Innovation*, 12(3), 45–62.
2. Chen, L., Zhang, Y., & Wu, H. (2022). Artificial intelligence in insurance: Applications in underwriting and claims management. *International Review of Financial Technology*, 8(2), 77–95.
3. Johnson, M. (2021). Digital transformation in the insurance industry: Emerging trends and challenges. *Journal of Financial Services Technology*, 15(1), 1–18.

⁵ McKinsey tadqiqotlari asosida muallif tomonidan tayyorlandi.

4. Lee, S., & Park, J. (2023). InsurTech 3.0 and the future of intelligent risk assessment. *Insurance Technology and Analytics Review*, 6(4), 112–130.
5. Müller, T., & Krause, A. (2020). Big Data and IoT in insurance: Enhancing operational efficiency through real-time analytics. *European Journal of Insurance Studies*, 27(2), 98–115.
6. Patel, R., & Singh, A. (2023). Fraud detection in digital insurance systems using machine learning approaches. *Journal of Computational Finance and Risk*, 14(1), 56–74.
7. Rahman, M. (2021). Barriers to the adoption of innovative insurance services in developing markets. *Asian Journal of Insurance and Risk Management*, 9(3), 140–158.
8. Williams, D. (2019). The evolution of InsurTech: From digital distribution to intelligent ecosystems. *Journal of Global Insurance Markets*, 5(2), 33–50.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 12

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
